

caput. Et tusses à catarrhis in senibus periculose sunt, cum catarrhus semper urgeat in iis, neque concoquatur qui jam productus est, & continuè novus producat, adeoque fiat ad pectus per vasa sanguinis decubitus, unde inflammationes &c. Adde his, per solam violentiam tussis posse in senibus facilius divelli villos pulmonum, cum propter siccitatem minus facile distrahi possint absque fractione: facta autem fractione propter eandem siccitatem coalescere non possunt, unde utrinque periculum à tussi in senibus. Et *Hydropi si tussis superveniat, malum;* arguet enim humorem viam sibi facere ad pectus, vel si jam etiam pectus hydrope laborabat, humorem fermentescere, atque ita pulmonem magis irritari. Et: *Qui gibbi ex asthmate, & tussiente pubertatem sunt, ii statim moriuntur.* Ante pubertatem ossa cedere possunt ipsa adhuc minus rigida, & cartilagine articulationum minus duræ; ex asthmate igitur, ac tussi proveniens gibbositas arguit aliquid intra pectus molestum, & validè premens, atque ossa extrorsum movens: duratis igitur ossibus premens illud locum sibi facere extrorsum ulterius non poterit, quare premet introrsum vasa sanguinis & cor, unde subita mors. Et *Qui circa accessiones tussunt, & leviter desudant, malignè habent;* sudor enim levis in accessione febrium insignem copiam humorum cum sanguine permistorum indicabit, quorum pars tennior tum temporis satis improbi excernetur, unde retinebitur durius, & ejusmodi expressionem etiam in pectore fieri, indicabit tussis stimulum arguens.

2. Aph. 40.

6. Aph. 35.

6. Aph. 46.

In Concis.

VOMICA

Pulmonis.

Agunt de pulmonis Vomica Medici admodum pauci, licet ejus meminert Galenus primo de Loc. Aff. Concipit illam faciliè pulmo viscus flaccidum, ac putredini summe obnoxium, de qua sic testatur Tulpus: *Latet hoc vitium inter initia adeò clanculum, ut vix ulla sui proferat indicia præter tussiculam primum siccam, sed mox humidam. Qua aliquamdiu continuante trahitur difficulter spiritus, deficit anima, & emarcescit paulatim corpus, licet interim nec pus, nec sanguinem præ se ferant sputa, sed si rumpatur, nec opinanti vomica occiditur dictum factum homo, vel si manserit aliquandiu exitio suo superstes, consumitur tamen lentè à fabricula, sive ob pus, sive ob sanguinem per thoracis interiora effusum.* Hæc ille. Willis tamen in morbis pulmonis plures habuit à pulmonis Vomica superstites, atque sanos. Sputa post ruptionem pura, purulenta, concocta, sanguinea, foetida: febris sub initium nulla.

Lib. 2. Obs. c. 10.

Conjuncta.

Sec. 1. cap. 11.

Admi-

Admirabile est, in hoc morbi genere in tam facili ad mortem via per abscessum, vel collectionem puris intra pulmonis corpus nihil doloris, aut molestiæ sentiri, cum tamen interim adsit difficultas spiritus, deficiat anima, & paulatim emarcescat corpus: adsit insuper levis tussicula, argumento satis manifesto, pulmones malè affici, ac stimulari, neque cum his omnibus adsit febris. Hæc autem ut aliquatenus exponantur, quoniam ea est compositio pulmonis, ut extendi ejus membranæ plus minus possint, ac debeant in diversis respirationum magnitudinibus, prout exigit major, aut minor quantitas aeris intra pulmonem ducendi, neque per maximas respirationes dolor percipitur lancinans, aut divellens, quanquam tum membranæ maximè distrahantur, igitur si adsit aliquid intra pulmones, quod partem ipsorum aliquam distrahat etiam in minoribus respirationibus, illa tamen distractio non sit major, quam quæ haberi solet per maximas respirationes, ab ejusmodi distractione nihil doloris patiemur, cum talibus distractionibus assueverimus, & naturales reddiderimus per maximas respirationes. Rursus quoniam aer circumfusus corpori sibi ipsi quiescenti est æquilibris, per motum autem deorsum fit momenti majoris; excessus igitur momenti aeris intra pectus supra momentum aeris circumfusi pectori eo erit major, quo major quantitas aeris in pulmones fuit, seu quo major sit respiratio: sed hic ipse excessus sustinendus, & superandus est à membranæ, & nervis, ne nos gravari intra pectus, & trahi sentiamus, seu ne dolorem gravativum, & tensivum patiamur: huic autem sustinendo excessui in magnis respirationibus assuevimus; si igitur etiam in parvis respirationibus adsit aliquid intra pulmones gravans, tanta tamen gravitate, quæ non sit major momento, quo aer in magnis respirationibus haustus superat momentum aeris externi, sensus gravitatis nullus percipietur, cum ejusmodi sensui jam assueverimus, & naturalem effecerimus. Sic pondus vestium non sentimus, licet sint satis graves. Fac ulterius, minimam materiæ molem intra pulmonem deponi, ita ut sensum movere non possit ob sui parvitatem: mox minimam alteram, quæ sensum quidem moveat, sed tam debiliter, ut vix curandam esse judicemus, atque hoc successively repeti, quousque demum fiat perspicuus, & vividus sensus; per totum igitur præcedentis temporis spatium nihil doloris sensisse nos affirmabimus, sed cumulata demum insigni mole materiæ insignis effectus producet simul totus, & membranæ divellentur subito. Primò itaque concipiatur colligi intra pulmonis folliculos, vel interstitia eorundem quilibet in pus mutabile, sed minimæ quantitatis, quæ successively augeatur, sit tamen augmentum semper minus, quam quod vel pondere, vel distractione possit tam distrahere, vel premere pulmones, quantum premuntur, & distrahantur ab excessu momenti, quo aer in magnis respirationibus haustus

Nullus doloris
sensus.

D
haustus superat mon
temporis nullus mol
vellicat nervos; igit
debetur ad mul
per quoniam ma
git; premet igit
ruere poterit aer,
quam tussis erit
stimulare nervos
quod tempus per
premi magis pot
materies tussim ex
tingat, non autem
esse poterit, vel q
non tantum trahit
abripit possit, vel q
cujus altitudinem re
cavitatem quasi foll
tem, & dentis, duris
libent, sicut se hab
tur per sporum, ve
vel quod est in quibus
terim nulla febris,
men si materies in
spatium, ita ut pl
non poterit, und
macie consumi, d
non sit, vel defint
per tussim excern
vas rupta suppo
verò insuper per
mutuò, & in al
eandem asserant
patur abscessus, a
sicut correptum
stematis propter
etiam plurima
grum, viride, p
mum generis, fo

haustus superat momentum aeris externi; per totum igitur illud spatium temporis nullus molestus sensus percipietur. Quia verò interim illa materies vellicat nervos; igitur in refluxum ager spiritus, qui proinde cumulationes deducuntur ad musculos pectoris, & levem tussiculam excitabunt. Tussicula levis. Insuper quoniam materies illa intra pulmonem collecta suum sibi spatium exigit; premet igitur folliculos, ramosque asperæ arteriæ, unde difficilius irruere poterit aer, sive fiet respiratio difficilis, quæ tamen continget, postquam tussis excitata est, nempe postquam tantum materiæ cumulatam, ut stimulare nervos, seu excitare refluxus possit, & postquam eadem per aliquod tempus perstitit in pulmonibus, tantum nempe, ut interim pulmo premi magis potuerit à materia copiosius aggelta. Respiratio difficilis. Cum igitur collecta materies tussim excitare debeat, & ut excitet, satis est, si membranas contingat, non autem per asperam arteriam ducatur; primò igitur tussis sicca esse poterit, vel quia materies adhuc sit pauca, & utpote parum stimulans Tussis sicca, dein humida. non tantum trusionis excipiat à pectore, ut à superficie, quam contingit, abripi possit, vel quia adhuc sit durior, vel quia sit in imo pulmone, per cujus altitudinem totam duci nequeat, vel quia contineatur intra aliquam cavitatem quasi folliculum cum aspera arteria communionem non habentem, & densis, durisque membranis comprehensum: si verò hæc contra se habeant, sicuti se habebunt processu temporis, tussis fiet humida, & reddetur pus per sputum, vel aliquid tenue, ac liquidum quasi rudimentum puris, vel quod est liquidissimum in illa materia, quæ in pus convertenda est. Nulla febris sub initia. Interim nulla febris, cum nihil adhuc mali communicatum sit sanguini: tamen si materies intra pulmonem collecta sit extensa per insigne pulmonum spatium, ita ut plurima vascula sanguinis comprimantur, sanguis perfecte solvi non poterit, unde æger sensim anima deficere videbitur, & corpus totum macie consumi, & emarcescere. Macies corporis, & veluti defectio animæ. Interim tamen si pus confectum adhuc non sit, vel desint cætera superius exposita, quæ requiruntur ad hoc, ut pus per tussim excernatur, nihil puris reddetur, imò nec sanguinis, cum nec vasa rupta supponantur, nec tam compressa, ut exsudare possit. Quoniam verò insuper per ejusmodi pressionem occluduntur aditus, quibus folliculi mutuò, & in asperam arteriam hiant; duci igitur pus etiam confectum in eandem asperam arteriam non poterit, nisi divellantur membranæ, seu rumpatur abscessus, ac tum dolor, & quidem vehemens subito corripere debebit, sicuti correptum narrat tali morbo laborantem Tulpius sub ruptionem apostematis propter subitam divulsionem plurium villorum, unde divellentur etiam plurima vasa sanguinis, & pus cum cruore reddetur per os album, nigrum, viride, pallidum, confectum, non confectum, cujuscunque demum generis, foetidum præcipuè, si longa mora corruptum fuerit intra Vomitam,

micam, & derivari etiam poterit intra cavitatem pectoris, hinc ad pectus externum ad usque cutem, unde tumor in ipsa à ruptura Vomicae generari poterit, & etiam non enato tumore educi pus per paracentesim, vel cauteria igne actuali, vel potenciali facta poterit, quæ singula à se præscripta cum felici exitu asserit ibidem Willis. Si igitur à ruptura Vomicae puris insignis quantitas expurgetur, mori subito poterit æger eadem de causa, qua moriuntur empyici, hydropici &c. ex quibus humor confestim educitur, vel quia abruptis plurimis canalibus sanguinis plurimum sanguinis simul effunditur. Si verò supersint, succedet febris admisto pure cum sanguine, & quidem pure corrupto, foetidoque. Quæ quidem ita se habere posse videntur, si nullo vitium in sanguine supponatur, antequam Vomica generetur, sed tota mali causa ex parte pulmonis se teneat. Videtur tamen fieri posse, ut sanguis prius sit vitiatum, nempe permixtus humoribus crassis, viscidis, corruptis, ac tantum non pus dicendis, qui per pulmonem fluentes sensim agglutinentur vasis, quosque vel eorum aliquot infarciant, vel ex iis exsudent in folliculos, & interstitia, in quibus sensim cumulentur, & succedant singula modo superius exposita, ut patet. In hoc tamen casu febris etiam sub initium Vomicae, & quidem lenta adesse poterit, & huiusmodi Vomica dici poterit sympathica, cum ipsius causa primaria non à pulmone, sed à sanguine, & humoribus sit deducenda. Certè hac Vomica sympathica nos laborasse videmur, cum febre lenta correpti tussi non satis vehemente, & excreatione materiei purulentæ, & cujuscunque coloris etiam cruenti per plures dies morti proximi viximus, vitium enim primum non fuisse in pulmonibus, vel ex eo constitit, quod antequam adesset febris, ejusmodi materies viridis, lividaque & maxime tenax per nares excernebatur emunctione maxime: tum reddi cepta etiam à faucibus, & eo tempore febris invasit sine ulla fere tussi, mox tussis levior, mox eadem gravior cum manifesto sensu materiei, quæ abripi à pulmonibus videbatur. Ex quo progressu facillè patet, vitium fuisse in universo sanguine, & materiem morbificam excerni incepisse in glandulis, quæ destinatae sunt separandis mucis naturalibus, è quarum numero sunt etiam illæ plurimæ, quæ interiori tunicae pulmonaris fistulae inferantur. Hoc ipsum suadent causæ antecedentes; pluribus enim mensibus Pisis vixeramus semel studiorum gratia, & parè in die pasti: Florentiam reversi familiarium suasionem bis pasci cepimus, nihil de studiorum assiduitate, & gravitate remittentes, foris ruri nulla hilaritate, aut amœniori studio laxantes animum, tempore æstivo, & quidem singularis æstus, cujuscunque generis cibus, & vino mero utentes. Ab illo transitu in largum, & boni succi pastum cum contentione animi, tempestate calida, nullo motu corporis &c. genitam insignem humorum crudorum, viscidorum &c. quanti-

Vomica sympathica.

quantitatem ab
mica pulmonis ab
rum eo convales
suis.

H

vel Hamo
Diare

S Putum sa
bus, à q
que duc
triculum reduat
oris comprehe
& si que sunt al
solo spuro langu
am itaque langu
te non possit; cum
que sic aucta, ut e
wordos quinque ha
valorum languin
secundum Diare
dissim, seu rare
quasi transcol
sive Erosionem
modi nulla lin
sunt continue
pendum est, po
pidicenda.
bus, punctio
guinis, adeo
Neutrum rar
tionem agen
lore conjuncti
imperum conc
transcolatur.
nec vili sint
& inde densa

quantitatem arbitror, ex quibus omnia, quæ exposuimus. Est igitur Vomica pulmonis abscessus intra eundem genitus vitio pulmonis, vel humorum eò corrivatis materiæ in pus abeuntibus cum affectionibus expositis.

HÆMOPTYSIS,

vel Hæmoptoe, seu sputum sanguinis, ubi Anastomosis, Diæresis, Diapidifis, Rixis, & Diabrosifis.

Sputum sanguinis, ut patet, provenire potest à quibuscunque partibus, à quibus sanguis derivari potest in os, & sputi instar reddi. Itaque ducere potest originem à ventriculo, intestinis, si ex his in ventriculum refluat: à pulmone, à pectore, à faucibus, à partibus cavitatem oris comprehendentibus, ab hauribus, à naribus, ab oculis, à gingivis, & si quæ sunt aliæ, quæ in cavum oris per canales pateant. Hic autem de solo sputo sanguinis agimus, qui ducit originem à pulmonibus. Quoniam itaque sanguis naturaliter ita continetur in vasis suis, ut extra ipsos fluere non possit; cum igitur expuitur, erunt vel vasa, vel sanguis, vel utraque sic affecta, ut extra eadem sanguis possit effluere. Hujus affectionis modos quinque faciunt: primum appellant Anastomosis, seu coapertionem vasorum sanguineorum, vel apertionem osculorum eorundem canalium: secundum Diæresim, seu divisionem eorundem canalium: tertium Diapidifim, seu rarefactionem pariter canalium, qua fit, ut transudet sanguis quasi transcolatus: quartum Rixim, sive rupturam: quintum Diabrosim, sive Erosionem. Apertio autem osculorum non datur, cum oscula ejusmodi nulla sint; continuæ enim inter se sunt venæ, & arteriæ, & si non sunt continuæ, ipsarum sane oscula semper patent. Si igitur aliquid rumpendum est, potius membrana, prope quam oscula hiare fingi possent, rumpi dicenda. Divisio faciliè à secantibus, incidentibus &c. unde à vulnerebus, punctioibus &c. Diapidifim provenire asserunt vel à tenuitate sanguinis, adeoque calore, vel à ferofitate, nempe frigore, & humiditate. Neutrum rarefactionem producit, sed calor è contra in majorem contractionem agens villos densat membranas: at quia tenuitas sanguinis cum calore conjuncta penetrat quoscunque poros, & contractio major majorem impetum conciliat, hinc sanguis, cum est ejus conditionis, transudat, vel transcolatur. Similiter frigus cum humiditate, si non humectet intime, nec villi sint tenuissimi, contrahit, ut patet in chordis musicis adeoque & inde densatio major: quia tamen etiam humidum præcipuè, si lentius

Anastomosis.

Diæresis.

Diapidifis.

Rixis, & Diabrosifis.

Anastomosis rursus.

Diæresis.

Diapidifis.